

30 EYLÜL 1998

BLOKAJ OLAYINA (MALİ MİLAT)

GENEL BİR BAKIŞ

Ufuk KAYIKÇI*

1- GİRİŞ

29.07.1998 tarihinde yürürlüğe giren ve kamuoyunda “Vergi Reformu” olarak bilinen 4369 sayılı Kanunun en önemli maddesi hiç kuşkusuz “Mali Milat” ile ilgili olanıydı. 4369 sayılı Kanunun 54. maddesi ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen Geçici 47’nci madde ile düzenlenen bu uygulamanın temel amacı; ekonomideki kayıtdışı işlemleri kayıt içine almaktır. Bu makalenin konusunu “Mali Milat”ın, konusu, getirilen düzenlemeler, yapılması gereken işlemler, yapılan eleştiriler ve uygulamanın sonuçları oluşturmaktadır.

1.1. Mali Milat Nedir

Milat: Doğum günü anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle milat, Hz. İsa’nın doğum günüdür.(1)

Mali Milat bir bildirimdir. Amacı kayıtdışı ekonomiyi kayda almaktır. Dolayısıyla, mali milatın (30 Eylül 1998) fiskal amacı, vergi alma amacı yoktur. Bu uygulama kişilere, kurumlara tanınan bir haktır. 30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla bazı kıymetlerin bankalarda bulundurulması için kanun bir zorunluluk getirmemiştir. İleride yapılacak harcama ve mal edinimlerinin ispatı için getirilmiş bir uygulamadır. Diğer bir deyişle devletin vatandaşlarına uzattığı barış elidir.

Gelirin yeniden tanımlanması ve net artış teorisine geçişle birlikte istisnalar dışında vergilendirilmeyen hiçbir gelir unsuru kalmamıştır. Bu değişiklik sonucunda, gelir ile harcama ve servet arasında bağlantı kurulması ve bu yolla gelirin tespiti imkanı doğmuştur. Harcama ve servet artışlarından hareketle gelirin tespiti, harcama veya servet artışı olarak ortaya çıkan kıymetlerin, değişikliğin yapılmasından önce var olup olmadığının belirlenmesi, bu tarihten önce var olan kıymetlerden karşılandığının tespiti halinde ise bunların harcama veya servet artışıının meydana geldiği döneme ait gelirin tespitinde dikkate alınmaması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu ise ancak belli bir tarih itibarıyla

(*) Vergi Denetmeni

(1) Devellioğlu, Ferit, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, 12. Baskı, Aydın Kitapevi, Ankara, 1995, s.648.

başlangıç noktası belirlenmesi ve bu tarih itibariyle geçmişle bağlantısının koparılması ile mümkündür.

Bu amacı sağlamak üzere 4369 sayılı Kanunun Geçici 47, 48 ve 49 uncu maddelerinde üç önemli düzenlemeye yer verilmiştir. Bu düzenlemeler şunlardır;

1- Sahip olunan kıymetlerin varlığının belli bir tarih itibariyle kanıtlanması halinde, diğer kazanç ve iratlar bakımından geçmişe yönelik tarhiyat yapılmaması (30 Eylül 1998 Mali Milat),

2- Kayıtlarda yer almayan iktisadi kıymetlerin belli bir tarihe kadar kayda alınması (Stok beyanı, 30 Ekim 1998 tarihine kadar),

3- Kayıtlarda yer aldığı halde mevcut olmayan malların düzeltme işlemlerinin yapılması (Stoksuzluk beyanı, 30 Eylül 1998 tarihine kadar)

1.2. Mali Milat'a Geçiş Aşamaları

29.07.1998 tarihinde yürürlüğe giren 15 ayrı vergi kanununda değişiklik yapan 4369 sayılı Kanunun getirdiği ve Türk Vergi Sistemi'nde reform sayılabilecek en önemli değişikliklerden biri de gelirin tanımının değiştirilmesidir.

Gelir Vergisi Kanununun 1. maddesinde, gelir; (4369 sayılı Kanunla değiştirilmeden önce) bir gerçek kişinin bir takvim yılında elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı olarak tanımlanmıştır. Bu tanım geliri geniş anlamda kavramasına rağmen, kanunun bu

maddesi uygulamada pek işlerlik kazanmamış, uygulamaya GVK'nun 2. maddesi yön vermiştir. Bir gelir unsurunun vergilendirilebilmesi için, ikinci maddede 7 bent olarak sayılan gruplardan birisine girmesi şart koşulmuştur. Fakat, ikinci maddede gelirin tanımına getirilen asıl kısıtlama; 7 bentte belirtilen "Sair Kazanç ve İratların" kanunun 80'nci maddesinde Değer Artışı Kazançları ve Arızı Kazançlar olarak iki kısma ayrılması ve mük. 80 ve 82'nci maddelerde de bu kazanç ve iratların ayrı ayrı sayılmasıdır. Bu nedenle, ikinci maddede ilk altı gruba girmeyen ve mük. 80 ve 82'nci maddelerde de sayılmayan gelirlerin vergilendirme imkanı yoktu.

4369 sayılı Kanunun 24. maddesi ile gelir geniş anlamda tanımlanmış ve bu tanım bazı yazarlarca "dipsiz kuyu ve uçan kuştan vergi alma" gibi kelimelerle ifade edilmiştir. Getirilen düzenlemede "Gelir; bir gerçek kişinin bir takvim yılında elde ettiği, tasarruf ve harcamasına kaynak teşkil eden her türlü kazanç veya iratların safi tutarı" olarak belirtilmiştir.

Gelirin tanımında yapılan bu düzenleme ile "kaynak teorisinden", "net artış teorisine" geçilmiştir ve kaynağı ne olursa olsun gerçek kişilerin bütün gelirleri (1.1.1999 yürürlük tarihi) gelir vergisi kapsamına alınmıştır.* Önceki yasada bir gelir unsurunun vergilendirilebilmesi için açıkça vergiye tabi olduğuna dair bir hükmün bulunması gerekirken yapılan düzenleme ile bir gelir un-

surunun vergilendirilememesi için açıkça vergiden istisna edildiğine dair bir hükmün bulunması anlayışına geçilmiştir. Ayrıca, bu tanımlama ile ekonomik gelişmelere bağlı olarak yeni gelir unsurlarının ortaya çıkması halinde bunları kendiliğinden verginin konusuna alınmaktadır. Diğer bir deyişle, GVK'nun ekonomik gelişmelere intibakı hızlandırılmıştır.

Vergi sistemimizde yapılan bu düzenlemenin temel amacı kayıtdışı ekonomiyi kayda almak ve vergi tabanının genişletilmesini sağlamaktır. Ayrıca, mükelleflerin beyan ettikleri gelirler ile harcama ve tasarruflar arasında uyumsuzluğun tespit edilmesi halinde; yolda buldum, kumardan kazandım, piyangodan çıktık gibi afaki açıklamalar savunma aracı olarak kullanılması-na engel olmak diğer bir amaç sayılabilir.(2)

2- YAPILACAK İŞLEMLER

2.1. Tevsik Edilebilen

Kıymetler (29.07.1998

Tarihi İtibariyle

Yapılacak İşlemler)

4369 sayılı Kanunla GVK.'na eklenen Geçici 47. madde ile kanunun yayımı tarihinde sahip olunan ve varlığı Devlet tarafından veya Devlet güvencesinde tutulan kayıt

ve siciller ile diğer kanaat getirici vesikalarla ispat edilen kıymetlerden karşılanan mal edinimleri ve harcamaları nedeniyle GVK.'nın 82. maddesinin 2 numaralı fıkrasına ve VUK.'nın 3. maddesinin ikinci fıkrasının 7 numaralı bendine göre tarhiyat yapılmayacağı belirtilmiştir.

Bu nedenle, kanunun yayımı tarihinde varlıklarını Devlet tarafından veya Devlet güvencesinde tutulan kayıt ve siciller ile tevsik edenler başka herhangi bir işleme gerek olmaksızın bu varlıkları ileride harcama ve servetlerinin artışında izah nedeni olarak kabul edilecektir.

Devlet tarafından veya Devlet güvencesinde tutulan sicil ve kayıtlar şunlardır.

- Tapu ve trafik kayıtları ile diğer siciller,
- Yasal yükümlülükler nedeni ile verilen beyannameler,
- Buna göre, 29 Temmuz 1998 tarihi itibariyle;**
- Tapu siciline kayıtlı gayrimenkuller,
- Tapu veya diğer sicillere kayıtlı haklar,
- Trafik siciline kayıtlı taşıtlar,
- Gemi siciline kayıtlı araçlar,
- Uçak siciline kayıtlı sivil hava araçları,

(*) **Kaynak Teorisi:** Bu teoriye göre gelir kişilerin sahip oldukları üretim faktörlerini (emek-sermaye) üretim sürecine sokmaları karşılığında elde ettikleri değerler akımı olarak tanımlanmaktadır. Teoriye göre, gelir sayılabilmek için iki önemli unsurun bir arada bulunması gerekir. Bunlar, belli bir kaynağa (üretim faktörüne) bağlılık ve devamlılık unsurlarıdır.

Net Artış Teorisi: Geliri daha geniş tanımlayan teoridir. Net artış teorisine göre; vergiye tabi gelir kavramının belirlenmesinde "kaynak" ve "devamlılık" ölçütlerinin kullanılması-na ihtiyaç yoktur. Bir kişinin geliri, belirli bir dönemde net varlığında gerçekleşen değişimin (artış veya azalış) toplamından ibarettir.

(2) Ak, Bülent, **Vergi Dünyası Dergisi**, Ağustos 1998, Sayı:204, s.49.

- Ticaret siciline kayıtlı ortaklık payları, başka bir işleme gerek olmaksızın harcama ve servet artışlarında izah nedeni olarak kabul edilecektir.

Ayrıca, bu tarihte varlığı diğer kanaat getirici vesikalarla ispatlanan kıymetlerle ilgili olarak da ikinci bir işlem yapmaya gerek yoktur. Sözü edilen kanaat getirici vesikalar şunlardır;

- Bankalar ile bankerlerin yaptıkları işlemlerle ilgili kayıtlar ve düzenledikleri belgeler,

- Aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, özel finans kurumları, sigorta şirketleri vb. mali kurumların kayıtları ve düzenledikleri belgeler,

- Posta idaresi nezdindeki çek hesabı,

- Noter senetleri ve sözleşmeleri,

- Defter tutan mükelleflerin kayıtları ile bu kayıtlarda yer alan VUK'nun ikinci kitap üçüncü kısmında belirtilen fatura, gider pusulası, müstahsil makbuzu, ücret bordrosu, kambiyo senetleri ve diğer kıymetli evrak,

- Şirketlerin ortaklık kayıtları ve kooperatiflerin üyelik kayıtları gibi kayıt ve belgelerdir.

29 Temmuz 1998 tarihi itibarıyla varlığı yukarıda ki kayıt ve belgelerle ispatlanan kıymetlerin 30 Eylül 1998 tarihinde de bu kayıtlarda olması halinde 1.1.1999 tarihinden itibaren harcama ve tasarruflarda meydana gelen artışın izahında

kullanılabilecektir. Ayrıca, 29 Temmuz 1998 tarihi itibarıyla herhangi bir kayıta görünmemekle birlikte bu tarih ile 30 Eylül 1998 tarihleri arasında Devlet ya da Devlet güvencesinde tutulan kayıtlarda görünen kıymetler, 30 Eylül tarihinde de aynı kayıtlarda yer almaları halinde başka bir işleme gerek kalmadan 1.1.1999 tarihinden itibaren harcama ve servetlerin artışında izah nedeni olarak kullanılabilir.

2.2. Tevsik Edilemeyen Kıymetler (30 Eylül 1998 Blokaj İşlemi)

Blokaj: El koyma, kullanılması na engel olma, hareketini durdurma anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla, blokaj denilince insanların aklına; acaba devlet bizim paramıza el koyacak mı, vergi alacak mı gibi sorular gelmektedir. Kanunda, "bulundurma" kelimesi kullanılmasına rağmen Geçici 47. maddenin gerekçesinde "bloke" kelimesi kullanılmıştır. Ayrıca, pratik bir ifade tarzı olarak basın ve medya tarafından sıkça kullanılmıştır.(3) 30 Eylül 1998 Mali Milatı tam olarak ifade eden kelime "bulundurma" dır.

Mükelleflerin, mevcudiyetini devlet tarafından veya devlet güvencesinde tutulan kayıt ve siciller ile diğer kanaat getirici vesikalarla ispat edemediklerini aşağıda belirtilen varlıklarını 30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla asgari bir gün süreyle Türkiye'de kurulu mevduat kabulüne yet-

(3) Özyürek, Mustafa; Ayaz, Garip, **Mali Milat'ın Tüm Ayrıntıları**, Milliyet Gazetesi, 27 Eylül 1998, s.13.

kili bankaların Türkiye'deki şubele-
rinde bulundurmaları gerekir.

30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla as-
gari bir gün süre ile bankalarda bu-
lundurulacak kıymetler şunlardır.

- Nakit Para,
- Döviz,
- Mevduat Sertifikası,
- Benzeri Kıymetler,

İlgililerin, bu kıymetlerini 30 Ey-
lül 1998 tarihi itibarıyla asgari bir
gün süre ile Türkiye'de kurulu mev-
duat kabulüne yetkili bankaların
Türkiye'deki şubelerinde bulundur-
duklarını tevsik etmeleri şartıyla, bu
kıymetlerden karşılanan mal edini-
mi ve harcamaları hakkında
GVK'nun 82. maddesinin 2. fıkrası-
na ve VUK'nun 30. maddesinin 7.
fıkrasına göre tarhiyat yapılamaya-
cağı gibi bu unsurlardan hareketle
VUK'nun 30/7. maddesine göre de
geçmişe yönelik inceleme ve tarhi-
yat yapılmayacaktır.

Mevduat Sertifikası uygula-
ması T.C. Merkez Bankasının
97/1 sayılı Mevduat Sertifikaları
Hakkındaki Tebliği ile son bul-
muştur. Ancak, sertifikaların va-
deleri sonuna kadar geçerli oldu-
ğu belirtilmiştir. Bugün uygula-
mada bulunmamakla birlikte va-
desi geldiği halde anaparası ve
faizi tahsil edilmemiş mevduat
sertifikası bulunanların 30 Eylül
1998 tarihi itibarıyla sahip olduk-
ları sertifikaları bankalara ibraz
ederek, bankalarda hamiline ya-
zılı vadesiz hesaplarının bulun-
duğunu tevsik etmeleri gerek-
mektedir. Mevduat sertifikasının
üzerine banka tarafından kayıt

düşülmesi veya mevduat sertifi-
kasının ait olduğu hesaba hesap
sahibinin isminin yabancı kurum-
larca çıkartılmış mevduat sertifi-
kası benzeri kıymetleri bulunan-
lar ise, bu kıymetlerinin varlığını
30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla Tür-
kiye'de kurulu bir bankanın Türki-
ye'deki şubesine teslim etmeleri
halinde harcama ve servette
meydana gelecek artışta ispat
aracı olarak kullanabilirler. Bu
kıymetlere sahip olanlar, banka-
lara bu kıymetlerin asıllarını ve
hüviyet cüzdanı fotokopisini ibraz
edeceklerdir.

Ayrıca, 30 Eylül 1998 tarihi itiba-
rıyla elinde hamile yazılı (çek, tah-
vil, hazine bonusu, hisse senedi ve
ya ilmühaberi v.b.) menkul kıymet-
lerini bulunduranların, harcamaları-
nı veya servetlerinde meydana ge-
lecek artışı belirtilen bu kıymetlerle
izah edebilmeleri için;

- Çeklerde, keşidecinin adı-so-
yadı veya ünvanı, tarihi, tutarı, nu-
marası ve ilgili banka şubesine iliş-
kin bilgilerin yazılı olduğu bir bord-
ronun,

- Hisse senetleri ve ilmühaberle-
rin hangi şirkete ait olduğunu, nomi-
nal bedeli, adedi, varsa seri ve ter-
tip numarası bilgilerini gösterir bir
belgenin,

- Hazine bonusu, her türlü tah-
vil ve benzerlerinin (varlığa daya-
lı menkul kıymet, gelir ortaklığı
senedi v.s.) cinsi, tertibi, adedi,
nominal bedeli ve vadesi ile ilgili
bilgilerin yer aldığı bir belgenin,
tevd edenin hüviyetinin fotokopi-
si ve söz konusu menkul kıymet-

lerin asılları ile birlikte 30 Eylül 1998 tarihine kadar Türkiye'de kurulu bir bankanın Türkiye'deki şubesine teslim edilmesi gerekmektedir.

Bu şekilde bankalara teslim edilen menkul kıymetler, 1 Ekim 1998 tarihinden itibaren istemesi halinde sahibine iade edilecek, bu kıymetlere ilişkin bilgilerin yer aldığı bilgi ve bordrolar ile hüviyet fotokopileri bankalarca gerektiğinde ibraz etmek üzere saklanacaktır.

İşletmelere ait nakit para, döviz, mevduat sertifikası ve benzerleri işletme kayıtlarında izlendiğinden, bu kıymetlerin 30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla bankalarda bulundurulması gerekli değildir. Bununla birlikte, 30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla işletmelere ait kıymetlerin ortaklarca izah nedeni olarak kullanılması mümkün olmadığından işletmelerin bankalardaki mevduatının çekilmesi veya işletmenin kasa hesaplarında günlük ihtiyacın üzerinde nakit bulunması özel inceleme nedeni olacaktır.

İşletme sahiplerinin, işletme dışındaki varlıkları ile deftere tabi olmayan çiftçiler, serbest meslek erbabı, ücretli, menkul, gayrimenkul sermaye iradı sahipleri ve sair kazanç ve irat elde edenlerin söz konusu varlıklarını yukarıda açıklanan şekilde bankalarda bulundurmaları gerekmektedir. Vergi mükellefi olmamakla beraber, bankalarda bir gün süre ile bulundurulması gereken varlıkları olanların da, aynı şekilde hareket etmeleri gerekir.

2.3. Senetli ve Senetsiz Alacaklar, Altın, Mücevher, Antika Eşya vb. Değerli Malların Durumu

Senetli ve senetsiz alacaklar, altın, mücevher, antika eşya, sanat eserleri, nama yazılı hisse senetleri vb.'nin 30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla herhangi bir kurum veya kuruluşta bulundurulmasına veya beyan edilmesine gerek yoktur. Bunların varlığı serbest delil sistemi ve VUK.'nun 3. maddesi çerçevesinde incelemelerde izah edilebilir. Bu ispatın çok çeşitli şekillerde yapılması mümkün olup bazıları şöyle sıralanabilir.

- Nama yazılı veya borsada işlem gören hisse senetlerinin varlığı, Takasbank'ta saklanan için Takasbank kayıtları, hisse senedi pay defteri kayıtları, elden çıkarılması sırasında düzenlenecek belgeler vasıtasıyla ispat edilebilecektir.

- Altın ve diğer madenlerle, kıymetli tablo ve antika gibi eşyaların varlığı, bu kıymetlerin elden çıkarılması sırasında düzenlenecek veya alınacak "kanaat getirici" vesikalarla ispatlanacaktır.

3- MALİ MİLAT İLE İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

3.1. Bankalarda bulundurulacak kıymetler için asgari sınır öngörülmemiştir, isteyenler kanunda belirtilen istisna tutarını da dikkate almak suretiyle, gelecekte izah nedeni olarak kullanmayı düşündükleri kıymetlerini bankalarda bulundurulabilirler,

3.2. 30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla bankalarda bulundurulmuş bu kıy-

metler üzerinden herhangi bir vergi incelemesi yapılmayacaktır, diğer kanunların uygulanması bakımından da bu kıymetlerden hareket edilmeyecektir.

3.3. Banka çalışanları da vergi mahremiyeti kapsamına girdiğinden, bu bilgileri vergi idaresinin yetkili kıldığı kişiler dışındakilere veremeyeceklerdir.

3.4. Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının 30 Eylül 1998 tarihi itibarıyla herhangi bir işlem yapmalarına gerek yoktur. bu kişiler Türkiye'ye kesin dönüş yaptıkları sırada veya yurtdışında bulundukları dönemlerde Kambiyo ve Gümrük Mevzuatı çerçevesinde Türkiye'ye getirdikleri kıymetleri izah vasıtası olarak kullanacaklardır.

3.5. 4369 sayılı Kanunla aile reisi beyanı kaldırıldığı için aile bireylerinin bu kapsama giren kıymetlerine kendi adlarına tevsik etmeleri gerekmektedir.

3.6. 4369 sayılı Kanun bir af kanunu olmadığı için işlenmiş olan suçların takibatını önlemeye yönelik hüküm içermemektedir. Bu nedenle 30 Eylül 1998 tarihinde yapılacak bildirimler için, "765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi-ne Dair Kanun, 1615 sayılı Gümrük Kanunu, 1567 sayılı Türk Pa-

rası Kıymetini Koruma Hakkında Kanun, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun ve diğer kanunlar gereği" soruşturma ve inceleme yapılmayacaktır. Diğer bir deyişle bu bilgiler soruşturma ve takibatların hareket noktası olmayacaktır.

4- MALİ MİLAT SÜRESİ UZATILABİLİR Mİ?

4369 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra medyada konusulan konuların başında mali milat süresinin (30 Eylül 1998) uzayıp uzamayacağı konusu geliyordu. Hatta bazı yazarlar mücbir sebep halinde bu sürenin mücbir sebepten yararlananlar için uzayacağı şekilde görüş belirttiler.

Mücbir sebep halleri*, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 13. maddesinde düzenlenmiştir. Bu madde metninden de anlaşılacağı üzere; mücbir sebep halleri, vergi mükelleflerinin vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirememeleri nedeniyle kanun tarafından vergi mükelleflerine tanınmış bir haktır. Yine aynı kanunun 15. maddesinde de mücbir sebeplerden birinin bulunması halinde bu sebep ortadan kalkıncaya ka-

* Mücbir Sebepler:

1. Vergi ödevlerinin herhangi birinin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır kaza, ağır hastalık ve tutukluluk,
2. Vergi ödevlerinin yerine getirilmesine engel olacak yangın, yer sarsıntısı ve su basması gibi afetler,
3. Kişinin iradesi dışında vukua gelen mecburi gayububetler,
4. Sahibinin iradesi dışındaki sebepler dolayısıyla defter ve vesikalarının elinden çıkmış bulunması, gibi hallerdir.

dar sürelerin işlemeyeceği ve tarh zamanlaşımının işlemeyen süreler kadar uzayacağı belirtilmiştir. Fakat, bu hükmün uygulanması için mücbir sebep halinin mevcut olması veya ilgililer tarafından tevsik veya ispat edilmesi gerekir.

Oysa, Mali Milat daha önceleri de belirttiğimiz gibi bir bildirimdir. Devletin mükelleflere uzattığı barış elidir. Mali Milat'tan yararlanmak kişilerin kendi iradesi altındadır, herhangi bir zorlama yoktur. Yani kanun tarafından şahıs ya da kurumlara tanınmış bir haktır. Bu haktan yararlanıp-yararlanmamak herkesin kendi iradesi altındadır.

Bu nedenle, Mali Milat süresinin mücbir sebepler dolayısıyla uzaması söz konusu değildir. Çünkü, Mali Milat bir vergi ödevi değildir. Dolayısıyla, bu sürenin uzaması için yeni bir kanun çıkarılması gereklidir.

5- MALİ MİLAT'A YÖNELİK ELEŞTİRİLER

5.1. 1999 yılında yapılan ancak kaynağı izah edilemeyen harcamalar için VUK.'nun 30/7. maddesi uyarınca re'sen vergi tarhi istenmeyecektir. Çünkü, VUK.'nun 30/7 ve GVK.nun 80. maddesinin son fıkrasına göre bu kazanç ve iratlar harcamanın yapıldığı yıldan bir önceki yılın geliri sayılacak ve o yılda yürürlükte bulunan kanunlara göre vergilendirme yapılacaktır. 4369 sayılı Kanunla GVK.'nun değiştirilen 1. ve 2. maddeleri 1.1.1999'dan itibaren yürürlüğe girecektir. Dola-

yısıyla, 1999 yılında kaynağı izah edilemeyen harcamaların safi irat sayılarak "Diğer Kazanç ve İratlar"ı düzenleyen maddelere istinaden vergilendirme yapılması teknik açıdan mümkün değildir.(4)

5.2. Yine, GVK.nun 82/2 ve bununla ilgili diğer maddeler, 1.1.1999 tarihinden itibaren yürürlüğe gireceğinden, 1 Ekim-31 Aralık 1999 döneminde edinilen servet unsurları (ev, araba, arsa, hisse senedi, banka mevduatı v.s.) için, bu dönemle ilgili yasaya göre vergilendirme yapılmayacaktır. Ayrıca, bu dönem için VUK.'nun 30/7. maddesi uyarınca "nereden buldun" sorgulaması yapılamayacaktır.(5)

5.3. Yasanın denetim yönü istisna edilmiştir. VUK.'nun 30/7. maddesi uyarınca inceleme yapacaklar, Maliye Müfettişleri, Hesap Uzmanları ve Gelirler Kontrolörlerinin sayıları yaklaşık 800 civarındadır. Oysa VUK.'nun 135. maddesi uyarınca inceleme yetkileri olan Vergi Denetmenlerine bu yetki verilmemiştir. Bu durum sayıları yaklaşık 1700'ü bulan ve Türkiye genelinde incelemelerin % 90'ını yapan Vergi Denetmenlerinin küstürülmesine yol açmıştır.

Bu yetkinin tüm inceleme yetkisine sahip olanlara verilmesi gerekir. Verilmediği zaman, buradan VUK.'nun 30/7. maddesine göre inceleme yetkisi verilen denetim birimlerinde etkinlik sağlanması, diğerlerinin yaptığı incelemelerde etkinlik sağlanmasının istenmemesi

(4) Güneser. Gürcan, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 1998. Sayı:71, s.122

(5) Kızılot, Şükrü, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 1998, Sayı: 71, s.67

gibi bir anlam çıkmaktadır. Buda diğer denetim elemanlarının morallesinin kırılmasına yol açmaktadır. 800 denetim elemanı ile de getirilen bu hükümlerin ne kadar uygulanacağı da alenen ortadadır.(6)

5.4. Hukuki altyapısı kurulan bu sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesi için gereken teknik altyapı mevcut değildir.

5.5. Mali Milat bir oldu bittiye getirildi. Kamuoyuna yeterince anlatılamadı, çoğunluk bu olayı kavrayamadı. 30 Eylül daha ileri bir tarihe (Ör. 31.12.1998'e) alınabilirdi.

5.6. Bazılarına göre "Mali Milat" kamufle edilmiş bir aftı. Devlet, "bükemediği bileği" öpüyordu.

5.7. bazı mallar (Ör. Altın) her zaman harcama ve servetin kaynağının izahında ispat aracı olarak kullanılacaktır. Bu durum ise kayıtdışı işlemlerinin artmasına yol açacaktır. Ayrıca, olayın zamanışımı boyutu ile ilgili bir açıklama getirilmemiştir.(7)

5.8. Kayıtdışı ticari gelirlerin, ticari kazanç olarak saptanamaması halinde; bu kazançlar diğer kazanç ve iratlar olarak nitelendirilecek ve böylece bu işlemi yapanlar hem KDV ödemeyecek hem de harcama ve tasarrufun hangi yılın tasarrufundan kaynaklandığının kanıtlanamaması durumunda da son yılın geliri olarak vergiye tabi tutulacaktır.(8)

6- MALİ MİLAT'IN SONUÇLARI

Kayıtdışı ekonomiyi kayıt içine almak, vergi tabanını genişletmek ve geçmişten kalan kıymetlerin varlığının belli bir tarih itibarıyla tevsik edilmesini sağlamak amacıyla getirilen Mali Milat uygulamasının sonuçları; Gelirler Genel Müdürü Nevzat Saygılıoğlu'nun belirttiği gibi Mali Milat uygulamasına üç önemli katılım oldu.(9)

- Şirket sermaye artırımları ve yeni şirket kuruluşları arttı,
- Döviz rezervleri arttı,
- 29 ton altın borsada işlem gördü (önceleri 1 tondur),

Yine medyada çıkan açıklamalara göre (sonuçlar yüzde yüz kesin olmamakla beraber) Mali Milat uygulamasının sonucunda(10)

- Bankalara, 8 milyar \$ (yaklaşık 2 katrilyon 200 milyar) yatırıldı,
- Hamiline çek, hisse senedi, mevduat sertifikaları ile 800 trilyon kayda girdi,
- Son aylarda 18 bin yeni şirket kuruldu. Bir kısım şirkette sermaye (1 katrilyon) artırdı,
- Son bir ayda 1- milyon tapu işlemi yapıldı. Buradan sisteme 1.8 katrilyon TL girdi,
- Son 10 gün içinde 5 büyük ilde, günde ortalama 3-4 bin araç tescili yapıldı,

(6) Yılmaz, Kazım, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 1998, s.106

(7) Yılmaz, Kazım, a.g.m. s.109

(8) Yılmaz, Kazım, a.g.m. s.112.

(9) Saygılıoğlu Nevzat, (Gelirler Genel Müdürü), **Vergi Denetmenleri Derneği İstanbul Şubesinin 17 Ekim 1998 tarihinde The Marmara Otelinde düzenlediği panel notları.**

(10) **Kaynak:** 1-2 Ekim 1998 tarihli **Milliyet Gazetesi**.

7- SONUÇ

4369 sayılı Kanunun en çok konuşulan ve tartışılan maddesi "Mali Milat" ın sonuçları yukarıda da belirttiğimiz gibi olumlu olmuştur. 30 Eylül 1998 tarihinin bu uygulama için erken olmasına, birçok aksaklıklarına ve olumsuz yönlerine rağmen Mali Milat'a önemli ölçüde katılım olmuştur. Ekonomideki kayıtdışı işlemlerin önemli bir oranı kayıt içine alınmıştır. Bu uygulamanın bundan sonrada etkisini göstermesi için; insanları kayıtdışılığı iten en önemli etken olan enflasyonun muhakkak kontrol altına alınması, belge düzenin sağlanması, tek vergi uygulamasının yapılan bütün işlemler için zorunlu hale getirilmesi, vergi idaresi ve diğer tüm kamu kurum ve kuruluşlarında tam otomasyona geçilmesi, etkin bir denetim sisteminin kurulması, çalışanların maddi ve manevi motivasyonlarının sağlanması, toplanan vergilerin verimli alanlarda kullanılması vb. gibi uygulamaların biran önce yürürlüğe sokulması gerekir.

KAYNAKÇA

Ak, Bülent, **Vergi Dünyası Dergisi**, Ağustos 1998, Sayı: 204, s.49.

Devellioğlu, Ferit, **Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat**, 12. Baskı, Aydın Kitapevi, Ankara, 1995.

Güneser, Gürcan, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 1998, Sayı: 71, s.122

Kızılot, Şükrü, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 1998, Sayı: 71, s. 67.

Özyürek, Mustafa; Ayaz, Garip, **Mali Milat'ın Tüm Ayrıntıları**, Milliyet Gazetesi, 27 Eylül 1998, s.13.

Saygılıoğlu, Nevzat, **Vergi Denetmenleri Derneği İstanbul Şubesinin 17 Ekim 1998 tarihinde The Marmara Oteli'nde düzenlediği panel notları**.

T.C. Maliye Bakanlığı, Gelirler Genel Müdürlüğü Yayını, **Vergi Reformu (Eski Kanun-Yeni Kanun-Gerekçe)**, Ümit Yayıncılık Ltd. Şti.

Yılmaz, Kazım, **Yaklaşım Dergisi**, Kasım 1998, Sayı: 71, s.106.

4369 sayılı Kanuna İlişkin 1 seri no'lu Genel Tebliğ.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

213 sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

1-2 Ekim 1998 tarihli Milliyet Gazetesi.